

EESTI
A 無 O

SÕNUMI
TOOJA

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi kuuleht
Ilmub 1989. a. jaanuarist.

Nr. 6(30) Juuni 1990

Hind 50 kop.



**Jumalanna Tārā – ülima kaastunde kehastus.
Mongoli kunstniku Zanabazari töö (vt. 3. lk.)**

Ma kaitsen kaitsetuid ja näitan teed teekäijaile. Teisele kaldale ihkajaile olen laevaks, sillaks, parveks.

Lampi ihkajale olen lambiks, aset ihkajale olen asemeks ja orja ihkajale olen orjaks.

Ma olen olendeile soovikalliskiviks, õnneanumaks, võlusalviks, soovipuuks ja soovilehmaks.

Nagu maa ja teised ürgollused pakuvad igal viisil rahuldust eranditult kõigile ilmaruumis viibivaile loendamatule olendeile, nõnda olen ka mina ilmaruumis elavale olenditevallale igal viisil eluvahendiks, kuni kõik on nirvaanasse vaibunud.

(Bodhitšarjāvatāra. III. 17—21.)

KAOTATUD PÄRAND

Mongolitest ja mongoli kultuurist

Marksistlikus kirjasõnas on aastaid levi-
tatud arvamust mongolitest kui rahvast, kes
enne sotsialistlikku revolutsiooni oli üks
vaimset ja kultuuriliselt mahajäänumaid
Aasias. Mongoolias ja Burjaatias olevat
valitsenud harimatus ja vaimupimedus: kir-
jaoskajaid olnud seal vaid 1% elanikkon-

eelkõige kui kultuur ja Teadmine. Ei saa
õelda, et mongolid sattusid võõra keele ja
kultuuri mõju alla, pigem pöördusid nad
sajanditepikkuse arengu käigus kujunenud
kõrgetasemelise budistliku kultuuri poole
oma rahva vaimu edendamiseks.



Gandaani klooster Ulanbaataris.

nast, puudunud riiklik haridussüsteem ja
kloostrikoolid olnud üksnes ülikute lastele

mõeldud. Burjaatias saabunud rahvuskir-
janduse õitseng alles peale Oktoobrirevolu-
tsiooni. Maa olevat vaevelnud religioos-
sete ja feodaalsete igandite küüsis ning
ainult tänu Nõukogude Liidu abile hüpa-
nud Mongoolia pärast rahvarevolutsiooni
võitu 1921. aastal „pimedast“ feodalismist
kapitalismi vahele jättes „valgustatud“ so-
sialismi. Heites kõrvale taolised ideolo-
ogilised eelarvamused ja võltsingud, avaneb
meie ees aga hoopis teistsugune pilt selle
Aasia rahva kultuurist ja ajaloo.

Mongoli kirjakeel tekkis juba XIII sajandil,
kui uiguuri kirja eeskujul loodi oma
vertikaalkiri. XIV sajandil kasutasid mon-
golid selle kõrval ka tiibeti kirja alusel loo-
dud tähestikku. Ka burjaadid, üks mongoli
hõime, kasutasid kuni 1931. aastani kirja-
sõnas vanamongoli keelt ja vertikaalkirja.
1931. aastal võeti kasutusele ladina tähes-
tik, kuid 30-ndate teisel poolel loodi uus
kirjakeel, mis 1939. aastast kasutab kirillit-
sat. Uue kirjakeele kohustusliku kehtesta-
misega lõigati järgnevad põlvkonnad ja
suurem osa rahvast ära oma vanast kultuu-
ripärandist.

Nii nagu haritlased islamimaades kirju-
tasid araabia kirjas, haritud eurooplased
pruukisid klassikalise kultuurkeelena ladina
keelt, jaapanlased ja korealased hiina keelt,
tarvitasid mongoli laamad, kes moodustasid
oma rahva vaimse elidi, kirja- ja kultuur-
keelena tiibeti keelt. Budism, mis Mongoo-
lias hakkas laiemalt levima alates XVI sa-
jandi lõpust, mõjutas tohutult ühiskonna
vaimset elu mitte ainult kui religioon, vaid

Esimene budistlik klooster rajati Mon-
goolias 1586. aastal Orhoni jõe orgu, kohta,
kus kunagi asus mongolite impeeriumi pea-
linn Karakorum. See oli Avtai-khaani poolt
asutatud Erdene-zuu klooster, mida praegu
taastatakse muuseumiks. Vahetult enne re-
volutsiooni tegutses Mongoolias 747 kloost-
rit, kus rohkem kui sada tuhat laamat ja
munka tegeles peale budistliku kaanoni
õppimise ka teadusliku uurimistööga. Õpiti
filosoofiat, keelt, luulekunsti, arstiteadust,
ajalugu, astronoomiat ja astroloogiat, kuju-
tavat kunsti jm. Igas kloostris oli tempel —
dugaan, ja suuremates kloostrites ka mitme
teaduskonnaga (datsaaniga) ülikoolid. Õpe-
tati kümnet põhiainet, millest enamik, pea-
le mõne puhtreligioosse õppeaine, oli rah-
vahariduse osaks, toimides kõikide inimeste
ellu, olenemata sellest, kas tegemist oli usk-
likuga või ei.

Igasuguse hariduse aluseks peeti filo-
soofiat, mille viiest aladistsipliinist loeti
olulisimaks loogikat. Teadust õigest mõt-
lemisest õpetati nelja aasta kestel dispuu-
tide käigus: noortest laamadest moodustati
kaks gruppi, kes omavahel väideldes aren-
dasid argumenteerimisoskust ja vastase
väidete korrektse ümberlukkamise kunsti.

Budism vahendas mongolitele India ja
Tiibeti kultuuri, edendades Mongoolia suh-
teid teistegi, peamiselt budistlike maadega.
Mongolid olid rändkarjakasvatajad, aga
kloostrites said rahva paikse asustuse kes-
kused, mis löid eeldused kaubanduse aren-
guks ja ergutasid majanduselu. Kloostrid

olid ka kunstikeskusteks ning kirjastusteks,
mis levitasid mongolite hulgas trükisõna.
Kloostritesse ja nende ümber oli koondun-
ud kogu haridus- ja kultuurielu. Näiteks
Ih-Huree kloostris Urgaas (praegune Ulan-

baatar) tegutses kümnes datsaanis üle küm-
ne tuhande laama. Datsaanide eestseisjad
jälgisid kõigi oma alluvate ülalpidamist,
vastutasid õppetöö käigu, uute õpilaste vas-
tuvõtu jms. eest. Mongolitel oli tol ajal ta-
vaks, et perekonnast vanim poeg pühitseti
vaimulikuks. Viie-kuue aastased poisid anti
laamadele õpilasteks. Laama tegeles iga
poisiga individuaalselt, õpetas tiibeti kirja-
keelt ja Buddha Dharma rakendust. Küm-
neaastane õpilane astus kloostrikooli, kus
ta andis oma esimesed töötused. Noored
õpilased omandasid alghariduse viieteist-
kahekümne aastasel ja nad võisid edasi
õppida järgmise astme koolis — budistliku
ülikooli ühes datsaanis. Seal kestis õppetöö
14 aastat. Pärast alg-, kesk- ja kõrgema
astme kursuse läbimist andis õpilane eksami
ning eriti võimekad neist, kes otsustasid
õpinguid jätkata, astusid kõrgemasse teo-
loogiakooli. Ees seisis 7—10 aastat peami-
selt iseseisvat tööd varemõpitu süvendami-
seks. Laamad tegelesid Dharma kommentee-
rimise ja originaalteoste kirjutamisega.
Selle etapi järel said neist kõrgema astme
laamad, kes võisid soovi ja eelduste korral
jätkata enesetäiustamise teed, õppides tant-
raid. Kõrgeima astme õpetus kestis oma-
korda 10—15 aastat, mille järel selleks ajaks
juba viieksümne-viieksümne viie aastase laa-
ma haridustee kulmineerus pühendusega,
mida Euroopa traditsioonis võiks võrrelda
teoloogiaprofessori tiitliga.



Jumalateenistus Gandaani kloostris.

Kõige kuulsam oli Mongoolias 1739. aastal asutatud Gandaani klooster, mis tegutses tänapäevani. Kui Ih-Hurees valitses peamiselt ortodoksne meelsus, siis Gandaan oli liberaalne ja reformaatorklik: ohtralt korraldati kõikvõimalikke dispuute. Burjaatias oli kuulsaim XIX sajandi algul rajatud Agaa klooster, seda tänu sealsete kirjastusele ning Agaas kujunenud filosoofilistele koolkondadele.

1628. aastal alustasid 64 õpetatud laamat Ligden-khaani korraldusel tiibeti budismi kaanoni Kandžuri ja Tandžuri mongoli keelde tõlkimist. Kaanon tõlgiti, paljudati ksülograafiliselt ja iidne klassika sai mongoli kultuuri elavaks osaks. Kirjutati arvukalt originaalteoseid: mittetäielikel andmetel on olemas enam kui saja mongoli laama poolt tiibeti keeles kirjutatud umbes 200 köidet teoseid kõige erinevamate valdkondadest. See osa mongoli tiibetikeelsest kirjandusest kuulub nii mongoli kui kogu maailma budistliku kultuuri varasalve. Oiraat Zaya pandit Namhaidzamtso lõi 1648. aastal mongoli kirja oiraadi (kal-möki) dialektile kohandades ja diakriitiliste märkidega täiendades mongoli nn. „selge“ kirja. Koos oma õpilastega tõlkis ta tiibeti keelest mongoli keelde üle 170 teose.

Kuulsad olid laamadest arstid, kes ravisid kõiki haigusi ja kelle meditsiinilased tööd on tänapäevani aktuaalsed.

Paljud laamad olid ka kunstnikud. Tunniim neist — XVII sajandil elanud kõrgesti haritud ja mongoolia budismis väga tähtsat osa etendanud laama-skulptor Zanabazar — on oluliselt mõjutanud mongoli kujutava kunsti arengut.

Peale revolutsiooni lahutati kirik riigist. Käesoleva aastasaaja 30—40-ndatel aastatel käis üle maa kloostrite purustamise ja tühendamise kampaania, mille käigus arreteeriti ja hukati väga palju haritud teadlasi, arste ja filosoofe; kunstnike hävitati süsteemikindlalt, põletati vanu suutraid, purustati imekaunist arhitektuuri ja taieseid, mida hoiiti kloostrite templites ja hoidlates. Ikka selleks, et kaotada „vana korra jäänused“, likvideerida „religioossed ja feodaalsed igandid“. Vaimse ja ainelise kultuuri nn. „uutmine“ ei olnud midagi muud kui mongoli rahva sajanditepikkuse kultuuripärandi kavakindel hävitamine. Hävitajateks olid peamiselt mongoli kommunistid.

Aastaid levitatud müüt revolutsioonieelse Mongoolia elanike massilisest harimatusest seisab savijalgadel. Sajandialguse Mongoolia rohkem kui sada tuhat laamat — pool kogu maa meessoost elanikkonnast — kõneles ja kirjutas mongoli ja tiibeti keeles ning kasutas sanskriti keelt. Kui lisada siia need pealinna ja provintside riigiametnikud ning kaupmehed, kes valdasid mongoli, hiina ja mandžu keelt, siis oli kõige tagasihoidlikumate arvestuste kohaselt üle 60% mongoli meestest kirjaoskajad. Kas niisugust maad võib nimetada läbinisti harimatuks, nõmedusest haaratuks ja üheks mahaajäänumaks piirkonnaks Idas?

A. Damdinsuren'i artikli "Утраченное наследие" (ajakiri "Монголия", nr. 1/1990, lk. 5—7) põhjal koostanud HARRI INTS



Mongoolia kõigi aegade suurim kunstnik ZANABAZAR (tundmatu kunstniku joonistus).

Zanabazari eluaastad (1635—1723) jäävad perioodi, mil kujutav kunst arenes tormiliselt kogu maailmas. Meenutagem, et just XVII sajandil kujunes Lääne-Euroopas välja võimas barokk-kunst; Põhja-Indias saavutas oma kõrgeima taseme mogulite arhitektuur, mille silmapaistvaks näiteks on kuulus Tadž-Mahal; Jaapanis kerkis esile värvilise puugravüüri koolkond Ukiyo-e jne. Need ülemaailmsed tendentsid ei läinud mööda ka Mongooliast, kus XVII sajand oli budismi uue tõusulaine aeg: rajati palju uusi klooastreid, mongoli keelde tõlgiti kogu budistlik kaanon, arenes budismist inspireeritud kirjandus ja kujutav kunst.

Zanabazar, kes pärines halha hõimu põlisest khaanisuguvõsast, ei olnud ainult kunstnik, vaid eeskätt kõrgelt haritud laama-õpetlane ning ühiskonnategelane. Nooruses õppis ta Lhasas ja sai pühenduse pantšen-laamalt endalt. Rahva seas pälvis Zanabazar hüüdnime Undurgegen — „Suur Pühamees“. Oma loomingus järgis ta iidsetel kaanonitel põhinevaid budistliku kujutava kunsti traditsioone. Tema põhižanriks oli Tiibeti kaudu Mongooliasse jõudnud pronkskulptuur. Budistlikus kunstis, erinevalt Euroopa uusaegsest kunstist, polnud peatähtis autori isikupära esiletõstmine, vaid Buddha õpetuse edasiandmine kunstiteoste kaudu. Iga skulptuur või tanka on eeskätt kindla tähendusega kujundlik tekst, sümbolite kogum, mis väljendab teatud teadvuse seisundit, mille kunstnik pidi saavutama ja läbi elama, enne kui ta teost looma asus. Loomulikult pidi ta põhjalikult tundma kaanoneid ja sümbolite tähendusi, ning valdama meisterlikult tehnikat. Taoline looming eeldab, et kunstnik peab olema vaimselt väga arenenud inimene, kes suudab kunsti sümbolkeeles vahendada kindlaid, üleisikuliselt teadvuse seisundeid.

Zanabazari loomingu põhiosa moodustavad tantristlike kaitsejumaluste ja dhjaanibudade (meditatsioonibudade)ujud. Muu hulgas on ta pronksi valanud ülima kaastunde kehatuse, jumalanna Tārā („Päästja“) kõik 21 hüpostaasi. Kuulsaimat sellest seeriast — Rohelise Tārā (Syamatārā) pronkskuju näete „Sõnumitooja“ käesoleva numbri esilehekülje fotol. Kuigi Zanabazar järgis iidseid kaanoneid, väljendavad tema taiesed ühtaegu elavat, inimlikku ilu. Meile vastu naeratav Roheline Tārā on korruga nii jumalanna, sümbol kui ka lihtsalt kaunis noor mongolitar.

Suur osa Zanabazari töödest on säilinud tänapäevani. Neid hoitakse hoolikalt Mongoolia kloostrites ja muuseumides.

Ise ühendab ühtse tegurina meid kõiki. Ta on nagu läbi pärilise aetud niit, mis teeb neist kaelakee. Ta hoiab universumit koos. Aldous Huxley ütles selle kohta H.C.F. (*the Highest Common Factor*) — kõigi asjade ja olendite kõrgeim ühistegur. Ilma selle põhituumata, selle *ise*'ta ei saa midagi olemas olla. Sri Ramakrishna tavatses öelda: „Kirjutage kõigepealt 1 ja siis pange juurde null, nõnda saate arvu 10; siis pange juurde veel üks null ja te saate arvu 100; pannes juurde üha uusi nulle, arv muudkui kasvab. Kui te aga võtate eest ära numbril 1, muutuvad kõik nullid kasutuks.“ *Ise*'t, mis on kõikide asjade ja olendite põhiolemus, ei saa laboratoorselt järele proovida, kuid teda saab isiklikus kogemuses lihtsalt ära tunda. *Ise* on alati olemas, ükskõik, kas ollakse ärkvel, nähakse und või magatakse sügavalt. *Ise* ühendab neid kolme seisundit — ärkvelolekut, unenäguga ja sügavat und. Olgu me suurend või väikesed, inimesed või loomad, meil kõigil on olemas *ise*,

laga üks. Ühtsuse idee tähendab ka seda, et indiviidi *ise* ja kosmose *ise* on üks. Kõik, mis on olemas mikrokosmoses, on olemas ka makrokosmoses. Inglise luuletaja William Blake ütleb: „*To see a world in a grain of sand / And Heaven in a wild flower, / Hold Infinity in the palm of your hand / And Eternity in an hour.*“**

Kõik olemasolev on tegelikult pärit ühest ühisest allikast. Veelgi enam — kogu olemine ongi selles ning sellega üks ja sama. Keegi ei oska öelda, missugune see allikas on. Hindu õpetlased nimetavad seda lihtsalt TOLLEKS (sanskriti keeles TAD). „Rigveedas“ öeldakse, et universum tekkis seemnest, mis uinus TOLLE südames; igavikust, oma vaikset kulgu veeretavate kadunud maailmade seemnest hakkas paistma see, mis varem ei paistnud. „Rigveeda“ järgi on aegade jooksul olnud palju maailmu, mis tulevad ja lähevad nagu veemullid. Algul oli universum seemne seisundis. Ta ei paistnud. Siis ta hakkas paistma. Hindu

inimkond on sündinud selleks, et täiuslikkuse saada, ja iga inimene saab selleks, niisugune on tema saatatus. Kõik religioonid rõhutavad seda sihti — täiuslikkust, sellist täiuslikkust, nagu oli Buddhal või Kristusel. Läbi ajaloo on igal maal olnud palju mehi ja naisi, kes pole sellest tõest kõrvale kaldunud ega teistele oma kasu pärast halba teinud. Nad on soovinud head kõigile, ka neile, kes neile enestele halba on teinud. Need inimesed on olnud täiesti isekuseta. Need inimesed on oma maa, kogu inimkonna uhkus, maa sool, nagu ütleb Piibel. Kuidas saab inimene nii täiuslikuks? Religioon ütleb: „Tapa iseendas oma pisike ise, ise, mis mõtleb endast kui millestki eraldiseisvast, sest selles ongi kõigi hädade peapõhjus.“ Just see teeb sind isekaks. Just see paneb sind teisi vihkama ja mõtlema ainult iseendast. Sa saad täiuslikuks, samastad ennast teistega, kui suudad jagada teiste õnne ja õnnetust. Religioon ütleb: „Näe iseennast teistes ja teisi iseendas.“ See ongi

SWAMI LOKESWARANANDA

Teadus ja religioon

Algus eelmises „Sõnumitoojas“

mina-teadvus. Mina-teadvus on kõigil ühine. Hinduism väidab, et igahes meist on üks ja seesama 'mina', st. üks ja ühine *ise* avaldub eri olendites erinevate *ise*'dena, erinevatena sellepärast, et neil on erinev nimi ja kuju. Erinevate nimede ja kujude aluseks on ühine *ise*, mis on olemas, teab ja tunneb. See ühine *ise* ei ole materiaalne, igatahes mitte selle sõna tavalises tähenduses. Keegi ei suuda öelda, mis on elu. See on ju kõige olemasoleva alus. Me võime tema kohta öelda, et juba eos on ta olemas (SAT), et tal on teadvus (CHIT) ja et ta

tunneb õndsust (ANANDA). Ta täidab kogu universumi. Ta on selle igas pisimaski osakeses. Pole olemas kohta, kus teda ei oleks. Pole ühtegi suurt ega väikest asja, mis ei sõltuks temast. Kõik, mis on olemas, pärineb temast, on temas ja on lõpupele lõpuks temaga üks. Just nagu ookean ja lained. Maailmad tõusevad ja langevad selles lõputus olemiseookeanis. Mõned maailmad on suured, mõned väikesed. Me kõik oleme selle olemiseookeani lained. Kõik on tegelikult tehtud ühest ja samast aineist; asjad, mida me näeme, paistavad erinevad, kuid neid võib tagasi viia ühe ja sama lähte juurde. Nad erinevad ainult pealispinnal, üksikasjades; oma olemuselt on kõik aga üks. Paljusid, mida me näeme, on pettepilt, pettepilt selles mõttes, et kõik möödub.

Ühtsus mitmekesisuses on india religioosete mõtte võtmeid. Tuntud füüsik J. Kaplan on öelnud: „Aatomiteooria on Lääne mõtlemise tulemus. Lääne õpetlased üldistasid naivsel viisil oma kogemust, et materiat võib taandada mingi ülima lõpliku osakeseni. Hindu filosoofid läksid kaugemale ja taandasid kõik ühele algele.“ Seda alget kutsuvad hindud BRAHMA'ks, sest ta on kõikjal, sest ta on ülim. Teda kutsutakse ka ĀTMAN'iks, *ise*'ks, sest ta on iga asja, iga olendi *ise*. Ta on see, mida me eespool tähistasime sõnadega SAT, CHIT, ANANDA — mina-teadvus, *ise*. Ta on üks ja sama meis kõigis — sina ja mina oleme tegelikult üks. Kui ma teen haiget sulle, teen ma haiget endale. Ühtsusest selles tähenduses on tulnud armastuse, kaastunde ja vägivaltatuse ideed. Kõik religioonid on selles suhtes ühel meelel. Shelleyl on õigus, kui ta ütleb: „*The spirit of the worm beneath the sod / in love and worship blends itself with God.*“** See tähendab, et ussikesed vaim on Jumalaga üks. Erinevus on ainult arengutasemes. Jumal on täiuslik, meie veel ei ole, aga kui me hästi püüame, võime saada sama täiuslikuks kui Jumal, sest me oleme vaimu poolest Juma-

filosoofia järgi ei ole loomist, on vaid ilmumine, seemnest puuni ja puust seemneni. Nõnda käib loomine ja hävimine kogu aeg. Tegelikult pole olemas loomist ja hävimist kui sellist. On ainult kuju muutus. Kunagi ei saa mitte millestki midagi luua. Näiteks ei saa luua elu. Keegi pole kunagi loonud elu. Elu on alati olnud. Ta ainult ei paistnud. Kui olud muutusid soodsaks, ilmus elu ise nähtavale. Kui me püüame leida evolutsiooni juuri, kuhu me siis jõuame? Me jõuame selleni, mis pole ei orgaaniline ega anorgaaniline, ei aine ega vaim. See on ainult TOO, TAD, sest teistsiti ei saa seda kirjeldada. Kõigil olemasoleval on ühine algus; elav ja elutu, orgaaniline ja anorgaaniline erinevad vaid taseme poolest. Sellest on rääkinud ka vanaindia prohvetid.

„Bhagavadgita“ võrdleb universumit banaanipuuga. Kust tuleb banaanipuu? Ta tuleb pisikesest seemnest, pisikesest nagu sinepiiva. Terve puu koos tüve, okste, lehtede ja võrsetega oli seemnes varjul. Soodsates oludes puhkes ta esile hiiglasuure puuna, mida me näeme. Kõik, mida me puus näeme, oli olemas juba seemnes. Pärast ei ole enam midagi juurde pandud. Kaasaegne teadus ütleb, et kõik, mis mul on, või kõik, mis ma olen, pärineb geenidest. Kogu mu füüsiline ja vaimne omapära on pärit geenidest. *Ise* ongi see geen, millest tekkis universum. Võib kasutada sõna „geen“, kui see on vastuvõetav. Võib kasutada ka mõnda muud sõna, mis rohkem meeldib, kuid ühine allikas, mida hindud nimetavad *ise*'ks, on kindlasti olemas. See on universumi materiaalne ja toimiv põhjus. Need läbivad üksteist nagu kude ja lõim. *Ise* on universumi hing ja keha. *Ise*'t pole kunagi loodud ega hävitatud. Vahel ta paistab, vahel ei paista, vahel hargneb lahti, vahel rullub kokku.

Universum on välja kasvanud ühest põhjustest, algpõhjustest, põhjusteta põhjustest, so. *ise*'st. *Ise* sai universumiks, kuid ei muutunud seeläbi, vaid jäi samaks. Muutused on ainult pinnapealsed, ainult paistvad, mitte tegelikud. Universum on põhjuse ja tagajärje seaduse tulemus. Universum on tohutu ahel, mille lülideks on põhjused ja tagajärjed. Hindud ütlevad, et põhjus on alati tagajärjes olemas. Sellepärast ongi algpõhjus, so. *ise* ehk BRAHMA olemas igahes.

Religioon aga ei tegele niivõrd kosmagooni kui inimese arenemisega. Religiooni esmane ülesanne on aidata inimesel täiuslikuks saada. „Bhagavadgita“ ütleb, et kogu

religiooni põhituum. See on ühine kõigil religioonidel. Muu ei ole nii tähtis või on vähem tähtis. Religioon ei ole maagia. Religioonis ei ole kiirteed. Täiuslikkusele jõutakse ainult raske töö ja range distsipliiniga. Sageli ajavad inimesed segi rituaalid ja religiooni. Rituaalid võivad vaid teatud piirini aidata, kuid edasi saada takistuseks. Religiooni kaudu võib inimene areneda täiuslikuks, nii täiuslikuks, et kaob ära piirjoon inimese ja selle vahel, keda kutsutakse Jumalaks. Sest Jumala nimi on antud täiuslikkuse sellisele astmele, mille poole religioon püüdleb. Kahtlemata ei vaidle teadus sellise täiuslikkuse vajaduse vastu. Inimene on teadusele võlgu füüsiliste mugavuste eest, kuid seni, kuni nende mugavustega ei kaasne inimese kõlbeline ülenemine, puudub tasakaal ühiskonnas, rahu maa peal ja tõeline progress. Progressi all me mõistame kõrgemat elustandardit, suuremat jõukust. Kindlasti me vajame materiaalseid hüvesid, kuid me vajame ka paremaid mehi ja naisi. Mehi ja naisi, kes on kõlbelisemad, kaastundlikumad, vähem isekad, mehi ja naisi,

kes mõtlevad rohkem teistele kui iseendale, rohkem teiste kui oma isiklikule hüvangule. Einstein ütles, et teadus võib muuta elementide loomust, kuid ainult religioon võib muuta inimese loomust. Ainult religioon võib viia viha meie südamest, ainult religioon võib panna meid vaatama teiste peale uue pilguga, anda meile uue suhtumise teistesse, muuta meid pühakuteks. Selline muutus annab religioonile põhjenduse, mis tõestab, et ka religioon on teadus. Kogu maailma müstikud käivad üht ja sama teed, rakendavad samu meetodeid ja lõikavad samu vilju. Nendega toimuvad ühesugused muutused. Nad jõuavad ülima täiuslikkuseni. Nende kogemused võivad olla subjektiivsed, kuid tulemused, mida nad saavutavad, on objektiivsed. Kogu maailm võib näha, kuidas religioon muudab nende isiksusi. Puud tunkakse viljast. Selles mõttes on religioon sama palju teadus kui iga eksperimentaalne teadus. Füüsika tegeleb välise loodusega, religioon aga inimese siseloomusega; see ongi kogu nende erinevus. Inimene võib elada füüsiliste mugavuste keskel, aga ta peab olema ka kõlbeliselt veatu,

*Ussikesed vaim, kes mullas mätta all, sulab armastuses ja hardumuses kokku Jumalaga.

**Näha maailma liivateras ja taevast metsalille õies; hoida lõpmatust peopesal ja igavikku tunnis.

II peatükk

Tutvuse sõlmimine.

Lähenemine

§ 44. Tutvuse sõlmimine.

1. „Tütarlast saab võita omaenda jõupingutuste abil, nii et sõnumivijate teeneid pole vaja kasutada. Teiste meeste naisi ei saa aga kätte oma pingutuste tulemusena, sest nad varjavad oma loomust. Selleks tuleb kindlasti kasutada sõnumivijate abi.“ Nõnda on väitnud Õpetajad.

2. Vätsjājana on aga arvamusel, et juhul, kui võimalused lubavad, tuleb püüda naist ise võita. Kui see aga raske on, siis võib kasutada sõnumivijaid.

3. Üldiselt arvatakse, et naisega, kellel on vaba suhtlemisvõimalus ja kes esimest korda abielu rikub, on kerge ise toime tulla. Muudel juhtudel võib kasutada sõnumivijaa abi.

4. Kes otsustab omal jõul naist võrgutama hakata, see tehku end kõigepealt naisega tuttavaks.

5. Naist õnnestub näha kas loomulikult teel või selleks ettevalmistusi tehes.

6. Loomulikult teel nägemine saab toimuda eelkõige naise kodu ligiduses. Ettevalmistatud nägemine aga sõbra, sugulase, nõuniku, või arsti kodu lähedal või siis pulmades, ohverdustel, pidustustel, lõbustustel, jalutuskäikudel jne.

7. Kui naine silmitseb, siis tuleb talle sügavmõttelise pilguga vastu vaadata või juukseid kohendada või küüsi klõpsutada või ehetega mängida või huuli kokku pigistada või midagi muud sellesarnast teha. Naise kõrval võib sõpradega temast rääkida, kuid nimetada tuleb kellegi teise nime. Sealjuures tuleb endast jätta mulje, et heldust ja kalduvust naudingutele jätkub. Sõbra kõrval istudes võib haigutada ja käsi ringutada. Võib ka tähendusrikkalt kulmu kergitada. Kõnelda tuleb aeglaselt ja naise juttu tuleb kuulata tähelepanelikult. Lapse või mõne teisega võib temast rääkida, kuid sealjuures tuleb viidata kellegi teise sõnadele. Igal juhul tuleb lasta oma igatsust välja paista. Naist silmas pidades võib last suudelda ja talle keelega beetlit pakkuda, samuti nime-tissõrmega tema lõuga puudutada. Võib teha nii seda kui ka teist, kõik sõltub olukorrast ja ajast.

8. Hellita last, kes istub su süles, anna talle mänguasju ja võta need uuesti oma kätte, kuid kogu aeg mine naisele ligemale ja ligemale, kuni saad temaga juttu alustada. Või tee end tuttavaks inimestega, kes naisega vabalt suhelda võivad, et nende kaudu naise juurde minna. Otsi ettekäändeid nii minekuks kui ka tulekuks. Kui ta kuuleb, aga ei näe sind, siis räägi „Kaamasuutrat“.

9. Kui tutvus on arenenud, siis anna tema kätte hoiule esemeid või raha.

10. Võta iga päev midagi tagasi.

11. Et usaldust äratada, kutsu naine varjatud kohta oma naistega usalduslikku juttu puhuma.

12. Kui naine soovib midagi saada kullassepalt, juveliirilt, kalliskivide lihvijalt, värvalilt või mõnelt teiselt, siis kanna hoolt, et naise soov täita.

13. Toimeta neid toimetusi pikka aega avalikult, et inimesed seda mõistaksid.

14. Kui seda teed, siis pööra tähelepanu ka teistele toimingutele. Millist tegu, asja või oskust ta ka ei nõuaks, näita, et oskad, tead või mõistad seda.

15. Räägi temaga ja tema kaaskondlastega igasugustest juhtumustest, mis siin või seal on toimunud, ning näita, et tunned asjade väärtusi.

16. Pane ette, et sõlmitaks kihlvedusid, kusjuures naine olgu kohtunikuks.

17. Kui sa aga naisega vaidled, siis ütle vastuseks: „Suurepärane.“ — Kirjeldatud oli tutvuse sõlmimine.

§ 45. Lähenemine.

18. Kui tutvus on sõlmitud ning liigutused ja näoilmed on selged, siis tuleb naist oskuslikult võrgutada nagu tüdrukut. Erinevus on aga selles, et kuna tüdruk pole veel vahekorras olnud, siis tuleb temaga olla eriliselt peenetundeline.

19. Abielunaised on aga vahekorras olnud, seepärast võib nendega olla avameelsem.

20. Kui mees on näoilmeist mõistnud, et naine tuleb talle vastu, siis võib hakata vastastikku toredaid kingitusi vahetama.

21. Näiteks lõhnaaineid, rõivaid, lilli või sörmuseid. Kui naine mehe käest beetli võtab, siis palugu mees, et naine annaks talle oma juustest lille, kuna minevat külla.

22. Seejärel andku tähendusrikkalt suurepärase lõhna-aine tükk, millele on vajutatud küünte ja hammaste jäljed.

23. Nii samm-sammult edasi minnes tuleb naist häbelikkusest vabastada.

24. Ning üksildases paigas peaksid üksteise järel tulema embused, suudlused, beetlipakkumine, kinkimine, esemete vahetamine ning kõige lõpul salajaste kehaosade puudutamine. Nii toimub võrgutamine.

25. Kus üht võrgutatakse, seal ei maksa teist võrgutada. Kui aga seal elab vanem naine, kellega varem on vahekorras olnud, siis tuleks poolehoiuavaldustega temas enda vastu armastusväärst äratada.

26. Selle kohta on kaks värssi:

Ei maksa ihaldada naist,
ka hõlpsalt kättesaadavat,
kui tema oma abikaas
käib teisi naisi nautimas.

27. Tark mees, kes järgib oma teed,
ei püüa ial pelglikku,
liighäbelikku, hirmunud
ja ämma saatel käivat naist.

NÕNDA LÕPEB VIIENDA RAAMATU TEINE PEATÜKK

„TUTVUSE SÕLMIMINE. LÄHENEMINE“

III peatükk

Loomuse uurimine

§ 46 Loomuse uurimine.

1. Mehel tuleb uurida naise käitumist, et selle järgi välja selgitada naise loomus.

2. Kui naine ei avalda oma kalduvusi, siis tuleb kasutada sõnumivijaa abi.

3. Kui naine ei vasta esimesele lähenemisele, on aga siiski nõus hiljem kohtuma, siis sellest võib järeldada, et ta on kahestunud meelega. Niisugust naist on võimalik samm-sammult lähenedes kätte saada.

4. Kui naine ei vasta esimesele lähenemisele, pärast seda aga näitab end mehele väga kaunite ehetega, siis sellest võib järeldada, et teda saab varjatud kohas jõuga võtta.

5. Kes lubab korduvaid lähenemiskatseid, aga siiski järele ei anna, see on ilutseja. Tema saab kätte usalduse purustamisega.

6. Sest inimese meelelaad ei ole püsiv.

7. Kui naine on kätte saadud, pärast seda hoiab aga eemale ja keeldub kohtumast, kuigi ei lükka meest ka

lõplikult tagasi, siis sellest võib järeldada, et tema hinges on uhkus ja kõrkus. Niisuguse naise saab uuesti kätte pärast kauakestvaid pingutusi. Niisuguse naise saab kätte vaid sõnumiviija abil, kes teab tema puudusi.

8. Kui naine võtab mehe lähenemiskatse vastu jämeda jutuga, siis tuleb sellest üle olla.

9. Sest kui ta jämedatest sõnadest hoolimata siiski kirge äratav, siis on tema kättesaamisel mõtet.

10. Mõni naine talub ühel või teisel põhjusel puudutusi, kuid ei ela nendele kaasa, sest ta meel on kahestunud. Niisugune naine on kättesaadav kauakestva pingutuse ja kannatlikkusega.

11. Kui mees magab naise kõrval ühe aseme peal, siis pangu ta käsi naise peale. Kui naine magamist teeseldes kätt ära ei võta, ärkamist teeseldes aga selle ära võtab, siis see näitab, et ta ootab lähenemist.

12. Sellesamaga on seletatud ka olukorrad, kus jal asetatakse jala peale.

13. Kui see on juhtunud, siis võiks hakata naist kallistama.

14. Kui naine seda ei talu ja püsti tõuseb, aga järgmisel päeval käitub tavalisel viisil, siis sellest võib järeldada, et ta ootab liginemist. Kui ta aga välja ei ilmu, siis tuleb teda kätte saada sõnumiviija abil.

15. Kui naine pärast seda, kui teda pikka aega näha polnud, välja ilmub, nagu poleks midagi juhtunud, siis sellega on ta andnud märku ja paljastanud oma loomuse. Temale võib hakata lähenema.

16. Kuid naine võib ka ise mehele märku anda, hoolimata sellest, kas mees on teinud lähenemiskatseid või mitte.

17. Varjatud kohas avaldab ta kindlasti oma loomuse.

18. Ta räägib väriseva ja kogeleva häälega.

19. Ta sõrmed, varbad ja nägu on higist niisked.

20. Ta pakub end ise mehele, paludes paitada pead ja reisi.

21. Naine võib pakkuda end mehele masseerijaks. Siis ta ühe käega masseerib ja teise käega embab.

22. Hämmastust või hajevilolekut teeseldes puudutab ta teda mõlema käe ja reiega.

23. Siis surub oma lauba mehe reie vastu.

24. Kui mees palub hõõruda oma reite ühenduskohta, siis ei maksa sellest ära öelda.

25. Sealjuures olgu üks käsi liikumatuna ühe koha peal.

26. Selle võib alles siis ära võtta, kui mees seda oma reitega nagu tangidega pigistab.

27. Nõnda mehe tahtmist mõistes võib ka järgmisel päeval minna teda masseerima.

28. Kuid oma eesmärgi ei maksa liiga toonitada, samal ajal ei tohi aga üleliia eemale tõmbuda.

29. Naine paljastab varjatud kohas oma loomuse, kuid ta võib seda ka mujal ja üldse ilma põhjuseta teha.

30. Kui naine on olnud suuteline anduma lähedasele teenrile ja seda jätkab, siis võib teda kätte saada tema puuduseid tundva sõnumiviija abil.

31. Kui ta aga isegi sõnumitooja tagasi saadab, siis on, mille üle mehel järele mõelda. — Kirjeldatud oli loomuse uurimine.

32. Selle kohta on ka värsid:

Kui oled saanud tuttavaks, siis kohe vestlust alusta, sest jutu käigus selgeks saab, mis loomusega naine on.

33. Kui vastuseist on selgunud, et naine ihkab lähedust, siis ole julge, jäta hirm ja naine kohe valluta!

34. Näoilme paljastada võib kõik naise mõtted, tundmused. Kui näed, siis kohe võtta võid, mis siis, et alles tutvusid.

35. Kui oled olnud viisakas, saad avameelse vastuse, siis tea: ta ihkab naudingut. Ka tema kohe võtta võid.

36. Kas kindlameelne, kohmetu või hoopis arusaamatu, ta lõpuks ikka võidetav — see reegel maksab alati!

NÕNDA LÕPEB VIIENDA RAAMATU KOLMAS PEATÜKK „LOOMUSE UURIMINE“

IV peatükk Sõnumiviija toimimine

§ 47. Sõnumiviija toimimine.

1. Kui mees on naise liigutusi ja näoilmeid mõistnud, aga siiski ei saa temaga kokku, siis tuleb kasutada sõnumiviija teeneid. Sama käib ka hoopis tundmatu naise kohta.

2. Kui sõnumiviija on tänu heale iseloomule naise juures soosingu saavutanud, hakaku teda lõbustama väljamõeldistega, võluvahendite kirjeldamisega, igasuguste sündmuste jutustamisega, juttudega luuletajatest ja teistest abielunaistest; samuti kiitku naise välimust, mõistust, sarmi ja iseloomu.

3. „Kuidas on see küll võimalik, et sa oled niisuguse mehe naine?“ Nende sõnadega hakaku ta naises kahtlust äratama.

4. Öelgu: „Armas, ta ei sobi isegi sinu orjaks!“

5. Rääkigu mehe pikatoimelisusest, kadedusest, õelusest, tänamatusest, suguvõimetusest, ihnsusest, püsimatusest ja teistest puudustest.

6. Jälgigu, millise puuduse nimetamine naist ärritab, et sellest üha rohkem rääkida.

7. Kui naine on gasell, siis see, et mees on jännes, ei ole puudus.

8. Sama käib ka mära ja elevandi kohta.

9. Gonikāputra on väitnud, et kui naise usaldus on äratatud, siis tuleb talle läheneda sõnumiviija abil, eriti kui ta esimest korda abielu rikkuda kavatseb või kui ta muidu õrnaloomuline on.

10. Sõnumiviija rääkigu armastaja elust, kalduvustest ja ihadest.

11. Kui naine on soodsalt meelestatud, siis hakaku sõnumiviija oma ülesande täitmise eesmärgil jutustama:

12. „Kuula, kullake, seda haruldast juttu! See tore noormees, kes põlvneb heast perekonnast, nii kui nägi sind, sattus meelesegadusse. Ta on loomult õrn ja pole varem midagi niisugust üle elanud ning kannatab seetõttu kohutavaid piinu. Võib-olla on ta praegu juba surnud.“

13. Kui see jutt on tähelepanu leidnud, siis jätkaku järgmisel päeval, kogu aeg naise häält, nägu ja silmi jälgides, et tema meeleolu mõista.

14. Rääkigu oma kuulajale jutte Ahaljāst, Avimāra-kast, Śakuntalāst ja teistest samaväärsetest.

15. Kirjeldagu mehe mehelikkust, armastusväärset, seda, et ta tunneb hiilgavalt kuutkümmend nelja kunsti. Kirjeldagu tema endist vahekorda suurepärase naisega, ükskõik kas see on toimunud või mitte. Kuid kogu aeg jälgigu naise ilmet.

MAHASIDDHADE ELULOOD

Khandhi lugu

Khandhi ehk Dhukhandha nimi tähendab kahe üheks tegijat. Ta elas kerjusena Ghandhapuras, pärines aga kojameeste seisusest. Alatasa korjas ta üles kõiksugu vanu riideräbalaid, õmbles ja kohendas neid ning pani siis selga. Ükskord tuli ta juurde üks täiuslik joogi ja küsis: „Kuidas sa saad elada sellises puuduses ja viletsuses? Kas poleks parem tegelda dharmaga?“

Tema vastas: „Kes annab minusugusele dharmat-õpetust?“

„Mina annan,“ lausus joogi, pühendas ta Tšakrasamvara¹ tantraõpetusse ning andis juhised loomiseks ja täiustumiseks² ning nende ühendamiseks.

Khandhi hakkas kujutama, kuid mõte riiete õmblemisest ei tahtnud talle rahu anda. Ta ütles joogile: „Mõtted segavad mind ja ei lase mul kujutada.“

Seepeale andis joogi talle juhised, kuidas need mõtted teeks võtta ja lausus:

„Dharmad on ju nõndasuses,³
õmmelda ei ole vaja
ega jumalaid ja mantraid;
seda mõistad — dharmad oled.“

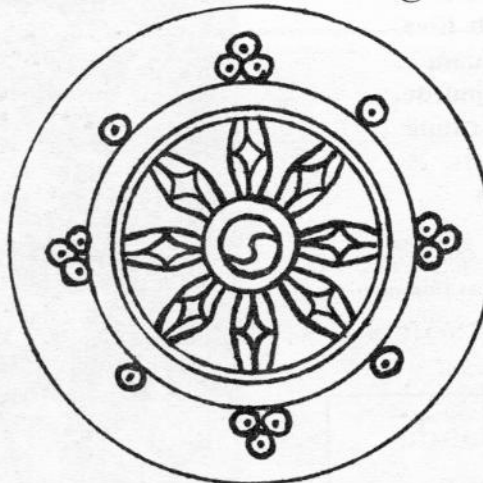
Selle õpetuse järgi kujustades kaotas ta kõik: riiete õmblemise mõtte, jumalused ja mantrad dharmat olemusse ning mõistis loomise ja täiustumise ning nende ühenduse tähendust. Kaheteistkümnelt aastaga saavutas ta mahamudra siddhi, viis täide olen-dite mõõtmatu sihi ja läks ära daakade ilma. Selline oli guru Khandhi lugu.

Džalandhara lugu

Džalandhara nimi tähendab võrguhoidjat. Ta oli pärit Nagarathostast ja seisuse poolest braahman. Sansaara üle meelehärmi tundes läks ta kord surnuaeda ja istus ühe puu alla maha ning hakkas mõtisklema hüvetoovast teadmisest, kui järsku kostis taevast ühe tarkusedaakini hää: „Õilis poeg! Otsi tõelist tähendust oma meelest!“

Õnnelik neist sõnadest, palus ta daakinit veel ja veel. Tarkusedaakini näitaski ennast talle ilmsi ning pühendas ta Hevadžra⁴ tantraõpetusse ja andis juhised täiustumisastmetele: „Väline ja sisemine, kolm ilma, elutu ja elus — kõik need vii kokku oma keha-, kõne- ja meelealadele, nende kolme mõistest aga ühenda kolme ihusoonega⁵. Kaks soont juhi kokku dhuutisse.⁶ Selle kaudu juhi kõiksugu mälestuste ja teadmiste mõtted pealaele brahma avause kaudu välja ja ning kujusta näivuse ja tühjuse⁷ lahutamatu.“

Ta lausus:



Dharmaratas — Buddha õpetuse sümbol.

„Kehasse ja keelde, meelde
dharmad kõik sa kokku kogu.
Vasak, parem dhuuti kaudu
brahma avausest üles.“

Tühjus ongi ülim hüve
puhtast joogast tekkinud.
Õnn ja tühjus üks ja sama
— mõtluses nii aru saa.“

Nõnda õpetas daakini täiustumise astmeid. Tema aga hakkas kujutama ja saavutas seitsme aastaga mahamudra siddhi. Seejärel õpetas ta oma kogemusest, viis täide olen-dite mõõtmatu sihi ning läks siis koos kolmesaja kaaslasega daakade ilma. Selline oli guru Džalandhara lugu.

Adžoki lugu

Adžoki nimi tähendab tõlkes laiska. Tema kodumaa oli Saliputra, tema isa oli seisuse poolest majaperemees. Oma lihavuse tõttu suutis Adžoki neljast kehaasendist⁸ ainult ühte — lamavat — kasutada.

„Mida sellise pojaga peale hakata?“ arutasid vanemad ja sugulased ning viisid ta ära surnuaeda.

Kui ta surnuaial lamas, tuli sinna üks joogi. Poissi nähes hakkas joogil tast kahju. Ta tõi linnast süüa ja juua ning pakkus poisile. Kuid Adžoki ei tõusnud üles isegi söömiseks.

Joogi ütles: „Kui sa isegi söömiseks tõusta ei suuda, mida sa siis siin maailmas üldse teha võid?“

Poiss vastas: „Kuna ma midagi teha ei suuda, jätsidki vanemad mu siia maha.“

„Aga kas sa lamades dharmaga suudaksid tegeleda?“

„Suudaksin küll, aga kes minusugusele dharmat-õpetust annab?“ vastas poiss.

„Mina annan,“ lausus joogi ning pühendas ta Hevadžra tantraõpetusse ja andis juhised esialgseks täiustumiseks: „Kujusta oma ninaotsal asuvasse sinepiiva suurusse elujõupunkti kokku kolm maailma.“

Poiss küsis: „Millised märgid selle peale ilmuvad?“

„Kujusta ja küll sa siis näed,“ kostis joogi.

Tema kujustaski nõndaviisi ning kaotas sinepiiva ja kolme maailma kujutlused tühjusesse, mõistis tühjuse ja mahamudra õpetust ning võis alustada tantrateed. Kui ta oli üheksa aastat kujustanud, saavutas ta mahamudra siddhi, viis täide olen-dite mõõtmatu sihi ja läks sellesama kehaga daakade ilma.

Selline oli guru Adžoki lugu.

¹Tšakrasamvara (sanskrit. cakrasamvara) — teatud tantristliku meditatsiooni-tehnika, samuti vastava kaitsejumaluse nimetus.

²Loomine ja täiustamine (sanskrit. utpanna ja sampanna) — keskendumisastmed tantristlikus meditatsioonis. Loomisastmel keskendub meel kindlale kujundile või mõttele — see kujund või mõte luuakse meeles; täiustumisastmel ühineb meel täielikult keskendumisobjektiga, inimene jõuab kvalitaativselt uude teadvuse seisundisse.

³Nõndasus (sanskrit. tathatā) — mahajaana filosoofia põhimõisteid, millega väljendatakse mõtet, et kõik asjad ja nähtused „on nõnda nagu on“, pole olemas mingit transtsendentaalset substantsi.

Dharmad on siin kontekstis välismaailma nähtuste ekvivalendid (märgid) inimmees. Rõivaesemed, jumaluste kujutised ja mantrad (loitsud) on Khandhi loos esineva joogi õpetuse kohaselt võrdväärseid dharmad, mille olemuseks on nõndasus, nõnda-olemine.

⁴Hevadžra (sanskrit. hevajra) — teatud tantristliku meditatsioonitehnika ja vastava kaitsejumaluse nimetus.

⁵Kolm ihusoonet — tantrismis ja india-tiibeti meditsiinis tuntud kolm inimkeha energiakanalit, mis ühendavad energiakeskusi — tšakraid.

⁶Dhuuti — keskmine, kõige suurem energiakanal, mis lõpeb pealaele nn. brahma avausega.

⁷Tühjus (sanskrit. sunyatā) — mahajaana filosoofia põhimõisteid, mille kohaselt kõik dharmad, so. märgid ja mõisted on oma olemuselt tühjad. See, kuidas nad meile mingil hetkel paistavad, pole midagi kindlat, vaid sõltub meie teadvuse seisundist. Meie seisund võib iga hetk muutuda ning iga dharmat omandada uue mõtte või tähenduse.

⁸Neli kehaasendit — lamav, istuv, seisev ja liikuv.

DU MU

Teel mägedesse

Kaugete mägede kõndu
kivine teerada lookleb;
valgete pilvede maale
— sealgi on kellegi kodud.
Imetlen, peatades vankri,
hämara vahtrasalu:
härmatand verevad lehed
just nagu kevadkuu õied.

Peatus Qinhuail

Udu hõljub jahedal veel,
kuuvalgus looritab liiva.
Õöhämaras kaldale sõuan;
saabun kõrtsitoa juurde.
Kõrtsiplikad muret ei tunne
laostuva riigi pärast.
Üle jõe lauldakse ikka
lilledest tagaaias.

Klassikalisest hiina keelest tõlkinud

MÄRT LÄÄNEMETS

Swami Lokeswarananda

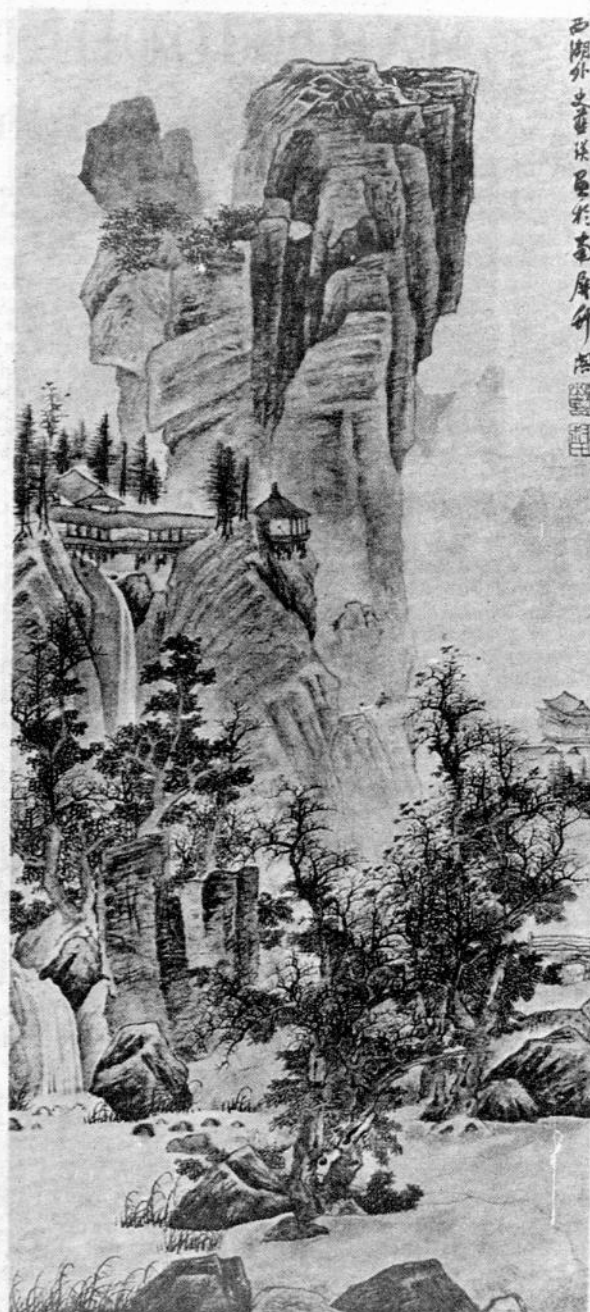
Teadus ja religioon

Algus 4. lk.

suuremeelne ja isetu. Ainult intellektuaal-
sest särast on vähe, tarvis on ka häid inim-
likke omadusi. Teadlane võib samuti olla
usklik. Usumees võib väliselt olla teadlane.
Teadus ja religioon koos võivad teha in-
imese täiuslikuks, nii kehaliselt kui ka kõlbe-
liselt veatuks. Tõeline teadlane on ka nägi-
ja, ta tegeleb töö kui tervikuna, mitte ainult
selle tööga, mis on näha; teadlane tegeleb
selle tööga, mis on tegelik, tööga, mis on
sealpool tundeid ja isegi sealpool mõistmist.
Eelkõige on ta avatud meelega. Kui reli-
gioon saab näidata oma tulemusi, ei ole
teadlastel õigust seda maha teha kui lollust.
Religioon tõestab, et ta võib teha patusest
pühaku. Religioon tugineb samuti kogemu-
sele. Religioon on arusaamine, arusaamine
kõrgeimatest kõlbelistest väärtustest. Just
selles mõttes on religioon ka teadus.

Loengu „Teadus ja religioon“ pidas
Swami Lokeswarananda 30. novembril
1983 Calcuttas Bose Instituudis Acha-
rya Jagadish Chandra Bose sajandale
sünniaastapäevale pühendatud konve-
rentsil. Loengu on omaette brošüürina
välja andnud *The Ramakrishna Mission
Institute Of Culture* 1987. a. Inglise kee-
lest lühendatult tõlkinud MÄRT LÄÄ-
NEMETS.

Eesti Orientalistika Fondi juhatus tänab Eesti
Riiklikku Filharmooniat annetuse eest Orientalisti-
ka Fondi. Fond võtab tänuga vastu kõik annetused
asutustelt ja eraisikutelt. EOF arveldusarve nr. on
700809 Tartu Kommertspangas.



Du Mu (803—852) oli Tang'i ajastu viimane hiilgav luuletaja. Oma loominguga on ta sajand varem elanud kuulsuste Li Bo, Wang Wei ja Du Fu vääriline. Eriti viimane on tema luulelaadi ka oluliselt mõjutanud, mistõttu Du Mu-d kutsuti sageli „väikeseks Du'ks“, eristamaks teda kuulsast nimekaimust. Du Mu olnud väga elava temperamendiga, kiindunud maistesse rõõmudesse, laulu ja tantsu. Elunautimine ei takistanud tal aga juba kahekümne kolme aastast edukalt sooritamast kõrgema astme eksameid, mis võimaldas tal edasises elus pidada erinevaid riigiameteid. „Jumalast antud“ talendi ning elava ja rahvapärase luulekeelega sai ta ülipopulaarseks juba oma eluajal. Ka hiljem on Du Mu luuletused ikka koha leidnud hiina klassikalistes luuleantoloogiates.

Luulemaneerilt järgib Du Mu hiina klassikalise luule üldkeh-
tivat põhimõtet — anda luuletusega edasi konkreetset elamust
ja meeleolu, mis sageli on inspireeritud mõnest looduspildist,
nagu luuletuses „Teel mägedesse“. Luuletuses „Peatus Qin-
huai“ (Qinhuai — üks Changjiang'i ehk Jangtse lisajõgesid)
on looduselamusega läbi põimunud luuletaja mure laose ja
allakäigu pärast riigis. Luuletuse viimases reas mainitud laul
„Lilledest tagaaias“ (*hou ting hua*) viitab teatud motiivile hiina
tollases luuletraditsioonis, millega seostati kergemeelsust ja
kombelõrvust.

Toimetuse: Märt Läänemets
Indrek Ude

Päise kujundus: Leonhard Lapin

Toimetuse aadress: 202400. Tartu, Tiigi 78, ruum 117,
tel. 3-08-05. Trükkikoda „Oktoober“: Tallinn, Kreutzwaldi 24.
Ofsettrükk. Tellimise nr. 2732. Maht 1 pg. Tiraaz 20000